

Hollands grote r.o.-taboe:

Het duistere lot van Dijkkring 14 voor de verdere 21^e eeuw

Dijkkring 14? - daar binnen vinden we de vier grote steden, Schiphol, het Westland en een groot deel van Het Groene Hart. Wat gebeurt er als die 'badkuip' bij hoogwater door dijkdoorbraken volstroomt? Er circuleert hierover op het web een even alarmerend als onheilspellend VPRO-filmpje [1]. Maar dat filmpje alleen brengt dit angstvallig verdrongen taboe nog niet op de ruimtelijke agenda. Hier en daar vind het thema ook wel zijn weg in de [kritische] media, maar zelden op *prime time*, eigenlijk alleen in de dal-perioden, zoals bijvoorbeeld in een artikel in *De Groene Amsterdammer* in de afgelopen komkommertijd [2]. En als het thema wél aan de orde komt, wordt het eigenlijk alleen als een grootstedelijk probleem gezien, los van de bredere landschappelijke context. En daarmee ook los van de problematiek van de suburbane zones die met de groei van de grote stad de neiging hebben steeds verder uit te dijen. Wat te doen met die bredere context? Wie zei daar zei daar bodemdaling, verzilting en verzakking van dijk en bouwondergrond? Sluipende processen die zich op termijn niet laten keren met hogere en slimmere dijken alleen. Hier een pleidooi voor meebewegen met het water én voor anticiperend terugtrekken van de stad én van de nu nog heersende intensieve, aan zoet water gebonden landbouw.

Onderzoeksbureau Deltares schreef vorig jaar als appendix bij het jaarlijkse Deltaprogramma een 'Bijlage B' waarin geanticipeerd wordt op een mogelijke versnelling van de stijging van de zeewaterspiegel met een advies meer onderzoek te doen naar de gevolgen. En naar de ruimtelijke consequenties daarvan, zouden wij daar aan willen toevoegen. Dat laatste gebeurt nog maar mondjesmaat en verre van systematisch. Een baanbrekende wetenschapper op dit vlak is de Utrechtse fysisch geograaf Maarten Kleinhans die in dit verband voor de toekomst als remedie meebewegen-met-het-water bepleit. In zijn 'Plan B' maken we inderdaad beduidend meer ruimte voor het water: we geven Zeeland, Friesland en de Afsluitdijk op; een aantal steden in de Randstad ommuren we en hogen die op, met lange bruggen onderling en met de rest van het land verbonden, én met een aantal nieuwe eilanden in zee. [3]. De grondgedachte is interessant. Een serieuze laat staan uitgewerkte visie kunnen we dit visioen weliswaar moeilijk noemen, maar het geeft wel een denkrichting aan. Een vernieuwende en waardevolle denkrichting, maar met nog steeds enkele discutabele uitgangspunten. Kleinhans' visioen heeft - althans te oordelen naar de parafrase die Bloemink er in *De Groene* van geeft - iets karikaturaals, alsof je de grote steden los van hun ommelandse context kunt beschouwen. Los van de suburbane zones die onvermijdelijk bij de ontwikkeling van de grote steden ook zullen uitdijen. Er lijkt hier sprake van een soort randstedelijke beroepsblindheid, ingegeven door het idee dat gebieden met een hoge economische waarde extra moeten worden beschermd. Maar als er meer ruimte voor het water in de

ommelanden van de grote steden moet worden gemaakt, komen niet alleen beperking van en sloop in suburbia op de ruimtelijke agenda, maar moeten er tegelijk onvermijdelijk grenzen aan de verdere ontwikkeling van de grote steden zelf gesteld worden. Zonder de suburbs kunnen de grote steden zich immers evenmin verder ontwikkelen. Maar er bestaat gelukkig een heel goed alternatief voor de geijkte Randstad-centrische benadering. Een flink deel de functies van de grote steden in de Randstad zou heel goed door verder landinwaarts gelegen steden kunnen worden overgenomen. Dat gebeurt nu al, ondanks alle schaamteloze Randstad-bevoordeling. Maar in de toekomst zou dat meer evenwichtiger en beter doordacht aangepakt kunnen - om ongebreidelde suburbanisatie tegen te gaan én om te voorkomen dat waterstaatkundig precaire zones verder landinwaarts - bijvoorbeeld in het Rivierengebied - met verstedelijking hopeloos klem gezet worden.

De ommelanden van de grote steden van de Randstad worden natuurlijk niet alleen door suburbs gevuld, maar ook nog steeds door agrarisch cultuurlandschap, met als belangrijkste landschapstypen de van oorsprong middeleeuwse veenweide-ontginningen en de later in de [vroeg-]moderne tijd door vervening onstane beduidend dieper gelegen droogmakerijen. In de veenweidegebieden heeft de met de intensieve veehouderij gepaard gaande steeds verdere ontwatering van het polderland geleid tot klink en oxydatie van de bodem, overmatige CO₂-uitstoot en verzakkingen van dijken en bouwonderingen [4]. Een even adequate als vergaande remedie hiertegen bestaat uit een heel pakket aan maatregelen, van waterpeilfixatie [geen verdere peilverlagingen] en tot en met veranderend grondgebruik – in plaats van de intensieve melkveehouderij naar extensivering en/of andere [paludo]cultures, van lisdodde tot cranberry [5]. De droogmakerijen - vooral de diepere en westelijk van de lijn Rotterdam - Gouda - Alphen - Amsterdam gelegen polders – zullen meer en meer ten prooi vallen aan verbrakking en verzilting. Onvermijdelijk zullen hier op de lange termijn andere zilte cultures in beeld komen - van zeekraal tot en met kweektong [6].

Een en ander zal op termijn vergaande consequenties hebben voor de ruimtelijke ordening van de befaamde Dijkkring 14. Minder ruimte voor de stad en minder voor de intensieve melkveehouderij, meer ruimte voor het water, het zilt en natuurinclusieve cultures. Hoe dat precies zijn beslag moet krijgen verdient nader onbevangen onderzoek. Met de nadruk op onbevangen, niet beïnvloed door machtige Randstad-lobbies. Zonder zulk onderzoek dat blijft het lot van Dijkkring 14 vooralsnog duister.

NOTEN

[1]

https://www.vpro.nl/speel~WO_VPRO_032785~fragment-nederland-van-boven-dijkkring-14~.html

[2]

Zie bijvoorbeeld: Sanne Bloemink **Wanneer de norse vloed beukt aan het zwart basalt** In: **De Groene Amsterdammer** van 3 juli 2019. Zie ook link: https://www.groene.nl/artikel/wanneer-de-norse-vloed-beukt-aan-het-zwart-basalt?utm_source=De+Groene+Amsterdammer&utm_campaign=3b2c813713-Dagelijks-2019-07-09&utm_medium=email&utm_term=0_853cea572a-3b2c813713-71005665&fbclid=IwAR2MirVJ1TNaU4jLC8-bglmFussyMTU5QaR41Fc59QcNkOKvbtFVISUG59c

[3]

De visie van Kleinhans zoals geparafraseerd in het onder noot [2] genoemde artikel van Sanne Bloemink

[4]

Over de verzakkingen zie o.m.: Herman Vrijbrief, **Waarom miljoenen Nederlanders zich zorgen moeten maken over een dalende bodem** Hilversum [KRO-NCRV/De Monitor] 2019. Zie ook link:

https://demonitor.kro-ncrv.nl/artikelen/waarom-miljoenen-nederlanders-zich-zorgen-moeten-maken-over-een-dalende-bodem?fbclid=IwAR1gdk347kpKO0sQa0uL_RrrDQzucmxi4_Qz2Z5708QRgIHgiTmLovlfKY

[5]

Zie o.m.

=Laura Bromet en Tjeerd de Groot, ***Veen red je niet alleen - Initiatiefnota over natuur en klimaat in het veenweidegebied*** Den Haag [GroenLinks en D66] 2019. Zie ook link:

https://www.foodlog.nl/files/achtergrond/initiatiefnota_veen.pdf

= Tjeerd de Groot en Laura Bromet, ***Klimaatadaptatie-- Droge voeten: Voor een klimaabestendig Nederland veenweidegebied*** Den Haag [D66 en GroenLinks] 2019. Zie ook link:

https://www.foodlog.nl/files/achtergrond/Initiatiefnota_klimaatadaptie.pdf

[6]

Zie bijvoorbeeld over de praktijk van de Zeeuwse kweektong bij Colijnsplaat o.m.de links:

<https://www.visserijnieuws.nl/nieuws/kweektong-kan-jaarrond-paaien-en-sneller-groeien>

<https://www.pzc.nl/overig/kweektong-dwingt-steun-provincie-af~aa0edcd6/>

<https://www.trouw.nl/nieuws/kweektong-zorgt-zelf-al-jong-voor-zijn-nageslacht~badcbbab/>